

bck = back (обратно)

dnt = don't (не)

wana = want to (хотеть)

b = be (быть)

n e l = anyone (любой, кто-нибудь)

l8 = late (поздно, опаздывать)

S U = See you (увидимся)

Молодежный сленг. Молодежный сленг выступает как важное средство общения людей одной возрастной категории. Он нужен молодежи, чтобы общаться на своем языке и отличаться от взрослых, но в настоящее время современная литература, кинематограф, – это, по сути, тот же молодежный сленг.

В Калифорнийском Университете в Лос-Анджелесе издается словарь с периодичностью раз в несколько лет, начиная еще с 1989 года. "U.C.L.A. Slang" – последнее издание включает в себя более 1,000 слов с определениями, указанием частей речи, примерами, объяснениями возможностей использования и происхождения входящих в словарь терминов – в общем, детально и ясно знакомит нас с миром американского сленга последних лет.

big cheese - босс, "большая шишка"

at sixes and sevens - кто в лес, кто по дрова, куча мала, беспорядок

fat - family – семья

floppy disc – зубрила

Как считает редактор и основатель словаря профессор Мунро: «Люди, в целом, очень креативны и способны изобрести огромное множество великолепных новых выражений и слов и наша задача зафиксировать самые популярные и самые интересные из них, связанные с

особой субкультурой – студентами Калифорнийского Университета в Лос-Анджелесе» [7, 36].

К примеру, "Schwa!", синоним слова "wow". По словам Мунро это выражение иллюстрирует самый редкий подход к созданию сленга – изобретение своих собственных, не существовавших до этого слов.

«Обычно создатели сленга, - объясняет Мунро, - используют тот язык, который сейчас в ходу. Определенная группа людей просто придает новое значение уже существующему слову или фразе» [7, 53].

Так, например, слова "destroy" обозначает вовсе не то, что вы сейчас подумали, а как раз наоборот: сделать что-то очень хорошо.

I didn't expect to destroy that exam. I got an A!
- Не ожидал, что сдам этот экзамен. Я получил А!

Другой способ получения сленговых слов и выражений – заимствование их из других источников. "Mija", слово, означающее в испанском языке «моя дочь», стало использоваться для обозначения подружки.

Несомненно, именно сейчас, в этот момент, когда вы читаете эту статью, новое сленговое слово появляется на свет, и очень сложно посчитать количество сленговых выражений, которые используются в настоящее время. Сленг отличается от литературного, общепринятого языка и употребляется как способ неофициального общения в настоящее время, он ярко, эмоционально, кратко передает смысл высказываний. Язык – это живая, постоянно развивающаяся среда, догнать которую можно только пребывая непосредственно в ней.

Литература

- 1 Шхерба Л.В. Избранные работы по русскому языку. - М., 1957, стр. 129
- 2 М. М. Маковскиж. Современный англиский сленг. Онтология, структура, этимология / М. М. Маковскиж. - 4-е изд. - М.: ЛИБРОКОМ, 2009. - 164 С
- 3 http://www.primavista.ru/rus/articles/sleng_kokni
- 4 <http://www.phon.ucl.ac.uk/home/estuary/ee-faqs-jcw.htm>
- 5 Валиакметова Д.Р. Письменная разговорная речь в контексте особенностей Интерне-дискурса. . Казань, 2001. Ц. 9
- 6 Цуннингхам Сарах, Моор Петер. Нев Цуттинг Едге: Пре-Интермедиате: Студентс Бок
- 7 Памела Мунро. U.C.L.A. Slang 2. Департамент оф Лингвистицс Университы оф Цалифорния, Лос Ангелес, 1993, #12, п. 90

References

- 1 Shherba L.V. Izbrannye raboty po russkomu yazyku. - M., 1957, str. 129
- 2 M. M. Makovskij. Sovremennij anglijskij sleng. Ontologiya, struktura, e'timologiya / M. M. Makovskij. - 4-e izd. - M.: LIBROKOM, 2009. - 164 S
- 3 http://www.primavista.ru/rus/articles/sleng_kokni
- 4 <http://www.phon.ucl.ac.uk/home/estuary/ee-faqs-jcw.htm>
- 5 Valiaxmetova D.R. Pis'mennaya razgovornaya rech' v kontekste osobennostej Interne-diskursa. – Kazan', 2001. – С. 9
- 6 Cunningham Sarah, Moor Peter. New Cutting Edge: Pre-Intermediate: Student's Book
- 7 Pamela Munro. U.C.L.A. Slang 2. Department of Linguistics University of California, Los Angeles, 1993, #12, p. 90

ӘОЖ 316.77:001.12/.18; 070:001.12/.18

К. Айдарханова

Абай атындағы ҚазҰПУ-дың ІІ курс магистранты, Қазақстан, Алматы қ.

E-mail: aidarhan_k_kazgu@list.ru

Алаш ұрпағын рухани адамгершілікке тәрбиелеудегі бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі

Ғылыми еңбекте ұрпағымызды тәрбиелікке баулитын басылым беттеріндегі бас мақалаларға сараптамалық талдау жасалынады. Сондай-ақ мақалада бүгінгі қазақ журналистикасының жетістіктері, кәсіби деңгейі және «әттеген-айлары» сөз етіледі. Ел ертеңі жастар десек, сол ұрпағымыздың тәрбиелі, инабатты, ел тізгінін қолға аларлық азамат болып қалыптасуына басылым материалдарының, көгілдір экран бағдарламаларының, радио үнінің рөлі туралы мәлімет аласыз. Рухани тәрбиенің алаш жұрты тарихи тұрғысынан, жолдары, әрине, әуелі жастарымызға үйде ата-анасы, мектеп, университетте ұстаздары жол сілтеп, жөн көрсеткенімен, тұлға болып қалыптасуына бұқаралық ақпарат құралдарының алар орны шексіз.

Түйін сөздер: алаш ұрпағы тәрбиесі, бұқаралық ақпараттар, рухани құндылықтар, кәсіби этика, ұрпақ тәрбиесі, рухани көзқарастарды қалыптастыру.

K. Aidarhanova

The role of the media in educating heir Alash

Describes a problem of spiritually-moral education of the young generation, heirs of alash Kazakh media today. The author describes and analyzes the origins of spiritual culture of the Kazakh people, commit history etnovospitaniâ current at all times. A huge role of the media in the dissemination, in raising and resolving pressing problems revealed by the author on the basis of an analysis of published articles from the pages of such well-known Republican publications like "Ajқyn", "Zhas Kazak", "Kazak adebieti", «zhas alash", "Kazakhstan-Zaman", "Türkistan" in the Kazakh language. A detailed analysis of actual materials and their (media 's) role in the upbringing of the spiritual culture of tolerance, in the formation of ideas gumannizma is invaluable, and in keeping with the theme reflected in this article.

Key words: Alash, spiritual world of the people, the media, spiritual values, cultural values, professional ethics, education of Alash heirs.

К. Айдарханова

Роль средств массовой информации в воспитании наследников Алаш

В статье рассматривается проблема духовно-нравственного воспитания молодого поколения, наследников Алаш, в материалах казахстанских средств массовой информации на современном этапе. Автор освещает и анализирует истоки духовной культуры казахского народа, совершает экскурс в историю этновоспитания актуальных во все времена. Огромная роль средств массовой информации в распространении, в воспитании и решении насущных проблем современности раскрывается автором на основе анализа опубликованных статей со страниц, таких известных республиканских изданий, как «Айқын», «Жас казак», «Қазақ әдебиеті», «Жас алаш», «Қазақстан-Zaman», «Түркістан» на казахском языке. Подробный анализ фактических материалов и их (средств массовой информации) роль в воспитании духовной культуры, толерантности, в формировании идеи гуманизма неопценима и в соответствии с темой нашли отражение в данной статье.

Ключевые слова: Алаш, духовный мир народа, средства массовой информации, духовные ценности, профессиональная этика, воспитание наследников Алаш.

Кешегі ұл көсемі А. Байтұрсынов: «Газет — халықтың көзі, құлағы һәм тілі», — деп баға берген, айшылық алыс жерлерден лезде хабар жеткізуші, билік пен халықтың арасындағы алтын көпір саналатын бүгінгі БАҚ-тың (бұқаралық ақпарат құралдарының) жастарды тәрбиелеудегі алар орны, рөлі қаншалықты? Бала тәрбиелеу ісінде ата-ананың орнын теледидар, ғаламтор, радио және баспасөз алмастырған, әлем ақпарат тасқынының құшағында тұншыққан бүгінгі дәуірдегі БАҚ-тың рөлін саралап, талдап көрсек.

1870 жылы Ташкент қаласында жарық көрген алғашқы мерзімдік «Түркістан уалаяты» газетінен басталған қазақ басылымының тарихы күні бүгінге дейін жалғасып келеді [1, 241]. Статистикалық мәліметтерге сүйенер болсақ, қазіргі күні Қазақстанда 2970 бұқаралық ақпарат құралдары тіркелген. Олардың 200-ден астамы электрондық, мерзімдік басылымдар. Ал 453-і қазақ тілінде, 2303-і орыс тілінде шығады. Бұған Ресейден келген 5248 газет-журналдарды қосыңыз. Сонда ел аумағына

таралатын баспасөз құралдарының 7551-і орыс тілінде, тек 453-і ғана қазақ тілінде. Яғни, қазақ газет-журналдарының үлесі Қазақстандағы жалпы ақпарат құралдарының 6 пайызына да жетпейді. Алайда бұл қазақ аудиториясына тым аз. Өйткені, БАҚ-ын тұтас бір ұлт қалыптастырушы, бүтін қоғамды тәрбиелеуші құрал ретінде алып қарастыратын болсақ, мәселенің маңызын ұғу да қиын емес. Дей тұрғанмен, баспасөз санымен емес, сапасымен, көтерер жүгінің құндылығымен өлшенері хақ. Осы орайда әуелі заманауи техникалармен жабдықталған, сөз бостандығы бар бүгінгі тәуелсіз ел баспасөзінің қоғамдағы рөлі, айтар алғыр ойы, қара халыққа берері қаншалықты деген сауалдар ойымызға оралады. Кешегі қаламынан қан тамған, айтқаны мірдің оғындай тиген жерін тіліп түсетін кеңестік журналистика мен бүгінгі қазақ басылымдарын, телеарналарын салыстыра аламыз ба? Бүгінде төртінші билік саналатын журналистика саласы халықтың үні, заманның айнасы, тәрбиенің бастау бұлағы, келешектің келбеті бола ала ма деген сауалдарға жауап іздеп көрсек.

Ең алдымен қазақ журналистикасының шыққан шыңы мен жеткен жетістіктерінің аз еместігін мойындағанымыз жөн. Бұл туралы Ұлттық баспасөз клубында бұрын Мемлекеттік тілді қолдау президенттік қорының директоры болған, бүгінде Жезқазған қаласының әкімі, саясаткер Берік Әбдіғали: «...Біз бүгінде қазақ журналистикасының үлкен деңгейге көтеріліп, жақсы дамып жатқанын білеміз. Көптеген ғылыми зерттеушілер мен ғалымдарға жол ашып беріп, тіпті тың тақырыптарды қозғап жатқан да журналистер. Ұлт көкейінде жүрген өзекті мәселелерді саясаткерлерден бұрын журналистер көтеріп жүрген соң, бүгінгі күн тәртібін қалыптастырып жатқан да БАҚ өкілдері», – деп, қазақы ақпараттық кеңістікке өте жақсы баға берген еді [2,14]. Әрине, рухымызды оятып, жастарымызды жігерлендіруде, құндылығымызды, ұлттық мүддемізді ұлықтауда қазақ-тілді баспасөздер мен телерадио кешендері кенде қалып жатқан жоқ. Мәселен, «Қазақстан», «Хабар» телеарналары, «Қазақ» радиосы мен «Айқын», «Жас қазақ», «Қазақ әдебиеті», «Жас алаш», «Қазақстан-Заман», «Түркістан» сынды республикалық басылымдарымыз және «Abai.kz» атты порталдарымыз баршылық.

Ел ертеңі жастар десек, сол ұрпағымыздың тәрбиелі, инабатты, ел тізгінін қолға аларлық азамат болып қалыптасуына басылым материалдарының, көгілдір экран бағдарламалары-

ның, радио үнінің рөлі қаншалықты? Әрине, әуелі жастарымызға үйде ата-анасы, мектеп, университетте ұстаздары жол сілтеп, жөн көрсеткенімен, тұлға болып қалыптасуына бұқаралық ақпарат құралдарының алар орны шексіз. Осы орайда, ең әуелі басылым беттерін парақтап, тәрбиені өзек еткен өткір материалдарды талдап, шолу жасай кеткеніміз жөн болар.

Өзіміз де жақсылардан үйреніп, жамандардан жиреніп бой түзеп жүрген жастардың бірі болғандықтан, ерекше көзге түсіп, оқырманына ой салған «Алтын орда» газетіндегі «**Аралас неке: оларды не күтіп тұр?**» атты мақаласы еді. «Егер елімізде соңғы кездері орта есеппен жылына 100 мың неке қиылатын болса, оның 20 мыңы аралас неке екен. Бұл үрдіс жыл өткен сайын көбеймесе азаяр емес» [3,12] деген мақала үзіндісінен елімізде соңғы жылдары ұлтаралық некелердің көбейіп жатқанын аңғарамыз. Ал аралас неке жұптарының балалары нағыз дүбәра, отбасында қазақ иісі жоқ, жандүниесі, ой-санасына өзге ұлттың менталитеті сіңген ұрпақ шығары хақ.

«Мен өмірде орны толмас екі қателік жібердім. Біріншісі, орыс қызға үйлендім де балаларым қазақша білмей, салт-дәстүрімізден мақұрым болып өсті. Екінші қателігім, зейнетке шыққаннан кейін Гурьевтен кері Алматыға оралмай, Мәскеуге қоныстанғаным. Бекер болды...» [4, 12], – деген Нұртан ағаның өкінішті пікірін өзек еткен мақала авторы менен өзге талай жас оқырманға ой салғаны анық. Әрине, қоғамдағы өзекті өткір мәселені жеткізген дәл осындай еңбектер басылым беттерінде көп болса, нұр үстіне нұр болар еді-ау!!! Сондай-ақ, «**Аға, ертегі деген не?**» [5, 6], «**ОН-Лайн неке» қазаққа да жетті**» [6, 8], «**Жасанды түсіктен әрбір үшінші нәресте көктей солып жатыр**» [7, 10], «**Ұлттық болмысты жалаңаштаған кино түсіруге қарсымын**» [8, 10], «**Қазақ баласына арналған мультфильм қашан шығады?**» [9, 7], «**Мектептегі «мамалар» – ұлттық трагедияның басы**» [10, 10] сынды басылым бетіндегі мақалалар – қоғамның, ұлттың жоғын жоқтап, мұңын мұндайтын, ұрпағымызды сырлы сөздерімен сусындатып, тәрбиелейтін құралдың бастауы.

Міне, көкірек көзі ояу жандарға ой салатын осындай ойлы мақалаларды оқығаннан кейін БАҚ-ын тек әр аймақтан, шетелден дер кезінде хабар таратушы ақпарат агенттігі деп біржақты қарағанымыз жөн болмас. Әрине, қайсібір басылымды, телеарнаны, радионы алсаңыз да ақпарат бөлімі бар. Дей тұрғанмен, БАҚ тек

ақпарат таратушы деген жансақ пікірден аулақ болғанымыз абзал.

Міне, қазіргі қазақ журналистикасының ауыз толтырып айтарлық біршама жетістіктері, жеткен деңгейі, өз тұстастарынан оқ бойы озық, кәсіби деңгейі жоғары, журналистік кәсіпке ысылған кәсіпқой жазармандары да бар. Дегенмен, «әттеген-ай» дейтін тұстарымыз да аз емес.

Осы уақытқа дейін БАҚ туралы қаншама заң шығып, оған неше рет өзгертулер енгізілсе де, қазақ басылымдары қырға шыға алмай келеді. Қазақ басылымдарының қабағының са-лықы болуының алғашқы себебі қазақ тілінің, яғни мемлекеттік тілдің кең қолданылмауынан. Себебі, қазақтың тілі қажет болмай отырған жерде қазақ басылымының қажет болмасы анық. Қарапайым халық орыстілді ақпарат кеңістігін көбірек тұтынғандықтан, қазақтілді оқырман-көрермен аудиториясы тым аз. Сонымен қатар, қазақ журналистерінің ғаламдық мәселелерде ақпарат алу мүмкіндігі шектеулі. Оған қоса, біріншіден, ғаламдық ақпаратты дәл сол дерек көзінен емес, орыстілді ақпарат құралдарынан алғандықтан, уақыттан бір ұтылса, екіншіден, ақпарат арада жүргендіктен дәлдікті де жоғалтады. Сөйтіп, орыс ақпарат көзінен айналып шыға алмай, аудармалар берумен шектеледі.

Сондай-ақ журналистика саласына көп жағдайда не ақын, не жазушы боламын дейтіндер аяқ басқандықтан кәсіпқойлық, нақты, қысқа, түсінікті ақпарат тілдері қалыптаспай қалған. Күрделі көркемдеумен, әрлі әдеби тілмен жазды. Сондықтан көпшілік тілші қауымның жазғандары жинақылықтан, дәлдіктен, нақтылықтан айырылып, оқырманды шаршатып жібереді, уақытын ұрлайды. Қазақ журналистерінде жалаң ақпарат, жалқы жаңалық айту бар да, саяси сараптау, тағылымды талдау жоқ. Көбіне «дайын асқа – тік қасық» бола бергендіктен, қазақ журналистерінің өзіндік жолы, көзқарасы, ұстанымы қалыптаспай, орыстілділердің көлеңкесінде қала береді. Әрі журналистердің дені баспасөз парақшалары мен ғаламторға матала бастаған. Іздеген мәліметі ғаламтор беттерінен оп-оңай тапқан журналистердің рухани азық алатын кітапханаға баруы сиреп барады. Себебі, тілшілердің әлем кезіп, ел аралап, жаңалықтың ортасында жүретіндей, одан зерделі ой қорытып, сараптама жасайтындай экономикалық жағдайы жоқ. Шетелдегі әріптестермен өзара

тәжірибе алмасу, ой бөлісіп, көзқарас тоғыстыра алмайды. Ары кетсе орыстарға барып, «барымен базар» болып, өз қазанында ғана қайнауға мәжбүр. Сондай-ақ, аудандық, облыстық, тіпті республикалық басылымның жаңа нөмірлері алыстағы ауылдарға, көрші аймақтарға тым кеш жетеді.

Өзге мамандықтардан оқ бойы озық тұрған қасиетті саланың «әттеген-ай» деп сан соғарлық мәселесінің бірі — оның ұстағанның қолында, тістегеннің аузында кетіп бара жатқандығы. Себебі, қайсібір телеарнаның да бағдарламалар тізгінін әншілер жетектеп, жүргізуші болып отырғаны баршамызға аян. Алайда журналистика әркім орта жолда іліп әкете беретін, көрікті келбет пен сыңғыр үнді ғана қажет ететін сала деген жансақ пікірден аулақ болғанымыз абзал. Журналистика — ұрпақ тәрбиелеуші, ел мен ұлттың тағдырына алаңдаушы, үнемі ізденіс пен жауапкершіліктен тұратын, ұшқыр ой мен қаламның үндесуін көздейтін киелі сала.

Міне, журналистикамыздағы осындай келеңсіздіктер оның қадір-қасиетін түсіріп жатқандай. Себебі, журналистердің жазғанын көз жүгіртіп оқып, құлақ асып, үн қосып, қолдап жатқан билік я басқа да мемлекет қамқоршылары байқалмайды. Бір емес, бірнеше мәрте айқайлата көтерген журналистердің мәселесі айтыла-айтыла ауыз талып, жазыла-жазыла жұмыр болатыны ащы да болса шындық. Осылай санамалап, жіпке тізе берсек, қазақ журналистикасының ақсап тұрған тұстары жетерлік. Ұлт тұлғасы М. Дулатовтың «Қай елдің баспасөзі мықты болса, сол елдің өзі де мықты» [11, 256] деген пікірмен санассақ, баспасөздің құлдырауы елдің жоғалуымен пара-пар. Ендеше, ел өміріндегі ерекше орын алатын, жастарымызды тәрбиеге баулитын қазақ баспасөзінің ертеңі үшін әркім-ақ алаңдауы тиіс.

PS: Қазақ журналистері көп тіл білмесе, ақпараттың шығу қайнарына үңілмесе, кәсіби тілді меңгермесе, әр саланы жетік білетін кәсіпқойлыққа ұмтылмаса, экономикалық ахуалы жақсармаса, қазақ журналистикасының да өсіп-өркендеуі екіталай. Еркін баспасөз болмаса, елдің болашағы бұлыңғыр. Сондықтан елдің, ұлттың ұлылығын дәріптейтін, жастарымыздың жанашыры саналатын қазақ баспасөзінің болашағы жарқын болғай!